

Dokument om avtaksforretningane i Jostedalen 1742

Innhald

1 Brev frå Christopher Munthe til stiftsamtmann Jonas Lym 2.4.1742	2
2 Resolusjon frå Jonas Lym 30.4.1742.....	2
3 Åstads- og avtaksforretningar i Jostedalen 20.-23.8.1742	3
3.1 Ormberg 20.8.1742	3
3.2 Åsen 21.8.1742	5
3.3 Bergset 21.8.1742.....	6
3.4 Elvekrok 22.8.1742	8
3.5 Mjøver 22.-23.8.1742	10
4 Haustting for Luster og Jostedalen 5.-7.11.1742	12
4.1 Avtaksforretningane – godkjenning	12
4.2 Tingsvitne om stoda på gardane i Krundalen og Mjølverdalen.....	12
5 Brev frå futen til stiftsamtmannen 6.12.1742	13
6 Saksførevinga i Rentekammeret	14
6.1 Saksutgreiing frå Rentekammeret 12.9.1743.....	14
6.2 Kongeleg resolusjon 30.9.1743	15
Merknad	16
Kjelder	16
Litteratur	16

1 Brev frå Christopher Munthe til stiftsamtmann Jonas Lym 2.4.1742

N^o: 66U

N° 20 6tes: 24 skilling

Høyædle og Welbaarne Hr: Stiftsbefalingsmand over Bergens Stiftt og Ambt Høygunstige Herre!

Da endeel mig tilhørende gaarder beliggende udi Indre Sogns Fogderie og Jøstedals Skibrede nemlig Aasen, Ormberg, Mielvæhr, Elvekrog og Bersetter, er, deels Ved Elvebrud, og deels ved fieldskreder, saa stoer skade tilføret at de iche kand Skatte og Landskyld, af saa megen Jordskyld som de udi matriculen findes anført for, særlig Mielvær, der af et Jisberg, som Aar effter Aar meer og meer har nermed og udbred sig over Ager og Eng, nu er saa aldeelis fordervet at Lidet eller inted, af Jorden er uskad tilbage; Altsaa er ieg Aarsaget samme for Welbaarne Herre at andrage, med Ydmyg ansøgning: at Stedets foged og Sorenskriver, nu for Andre Embedets forretninger beleilig tiid, høygunstigst maade tilmelder, sig paa Aastæderne med at uvillig laugrett, at indfinde; til den Ende, at Lovformelige aftags forretninger, til nermere allernaadigst forvendtende approbation kunde blive forfatted, herom ieg Velbaarne herres høye formaanende assistance udbeder, og forbliver med underdanighed

Høyædle og Welbaarne Hr: Stiftsbefalingsmands høygunstige herres underdanige tiener
Christopher Munthe

Hafsloe Præstegaard d: 2^{den} April 1742.

[Avskrift etter originalbrev.]

2 Resolusjon frå Jonas Lym 30.4.1742

Resolution

Effter de af Reqvirenten Hr. Christopher Munthe anførte Omstændigheder, bevilges lovlig Siuns og aftags forretninger over indbemelte gaarder nemlig: Aasen, Ormberg, Mielvæhr, Elvekrog og Bersætter, alle udi Jøstedahls Skibbrede og Indre Sogns Fogderie, som deels af Elvebrud og deels af FieldSkreede skal have taget stor Skade; til hvilken finde Kongl: May^{ts} Sorenskriver over Indre Sogn Hr: Georg Burchardt Jersin med uwillige og upartiske mend (hvilcke af Kongl: May^{ts} foget over Yttre og Indre Sogn Hr. Ananias[!] Christopher Harberg, opnæfnes) haver sig til en dertil beleilig tid, at indfinde paa forbemelte aastæder, hvor hand udi beme/te fogets eller fuldmægtiges Overværelse, tager alle ting under vedbørlig Siun og Grandskning, samt, effter nøyagtig befindende, og giordte overslag, forfatter Een over Enhver gaards iord[?] effter Skatte forordningen tilhold[?], vel indrettet aftagsforretning, som til viidere Efftersiun og følgende paaetigning, mig straxen tilstillet, paa det at samme dereffter til nermere Kongl: allernaadigst Approbation forderligst kand vorde nedsendt.

Bergen d: 30. April 1742, da denne Memorial mig først med Posten indløb.

[Avskrift etter usignert kopi skriven bakpå brevet frå Munthe 2.4.]

3 Åstads- og avtaksforretninger i Jostedalen 20.-23.8.1742

[Fol. 153a]

Jostedals Skibbrede.

Aastæds- og aftags-forretninger.

Anno 1742 d: 20de, 23te, 22de og 23de Augustij, vid Kongelig Majestets Fogets over yttre og Indre Sogn ædle Annanias Christopher Harbergs nærværelse, med eftermeldne af welbemelte Hr. Foget Harberg tilnefnt Siuns-Mænd nafnlig Ole Bierch, Rasmus Cronen, Halvor Espe, Christopher Backen, Ole Wandberg og Claus Bruem, Eedsvorne laugrettesmænd udj Jøstedals Skibbrede, er paa een deel i Jøstedals Skibbrede ved Elvebrud og Fieldskreed beskadiged gaarde, besigtelses forretninger forretaget, i anledning og følge af gaardenes Eieres ædle veleærværdige Hr Christopher Munthes ansøgning til høyædle og Welbemelte Hr Stiftsbefalingsmanden af 2 Aprilis 1742 med høyædle og Velbaarne Hr. Etatz-Raad og President Lyme, som allernaadigst constitueret Stiftsbefalingsmand, hans den paateigned Resolution, sub dato 30te April 1742. Hvor efter mand først paa garden

3.1 Ormberg 20.8.1742

Ormberg

1742 d. 20 Augustij sig have indfundet, hvor sig fremstilled Jordejeren ædle Velærværdige Hr. Christopher Munthe.

Kongelig Majestets Foget forrestilled at garden Ormberg efter den gamle 1666 Aars forfatted Matricul er anført at landskyld af 2 pd. smør og ligesaa at skatte af 2 pd. Smør og i leedig 1 giedskind. Anført den tid at føde 8 Nøed 1 Øg. Og at saae 1 ½ tønne Korn; Tiende 1 Mæle og 1 Kalvskind. Bruges af Opsidderen Anders Ormberg, som og var tilstæde.

[Fol. 153b]

Jordeieren Hr. Christopher Munthe forregaf efter hans Jordebog bemelt gaard Ormberg at være i Landskyld 2 pd. Smør, og alt at beboes og bruges af jtzig opsidder Anders Ormberg.

Hernest begav mand sig at grandske saavel Jordens skade, som Jordens beholdning og befandt ikke alleene Jorden af den store Jostedals Elv meget udtaget, men end og det i behold værende deels overskyllet adskillig stæder med sand over Jordens Enge-Mark, og hafde ellers Elven afviget Aar 1741 efter Opsiddernes angivende gandske overgaaet saavel aager som Eng, saa at hand ingen afling fik til føde for samme Aar, hvilket og Siuns-Mændene sandede, Ja det blev anviist og teed sig at Elven paa een del gaardens Huuse hafed gaaet 3 omfar høyt; herforuden er denne Jord med de fleere her i Jøstedalen almindelig misveztig af Korn, formedelst sildig for-aar og tillige høst med frost saasom denne bøygd ligger høyt til fields 3 Miil op fra Søen.

Hvor efter mand forretook sig med een ved haanden havende snoer, at maale Jordens strekning, som ned fra gaardens huuser befandtes udj lengden langs Elven 1344 alen, det beholdne af bredden af samme strekning 210 alen, det af Elven borttagnes bredde af fornefnt strekning 84 alen, Fremmen op til dals fra huuserne har Elven borttaget af gaardens Enge-Mark i lengden 336 alen og i bredden 63 alen.

Hvad som af ager-land er borttaget kunde ikke viides uden efter opsidderens angivende til 12 *tønde* sæd.

[Fol. 154a]

Thi blef den beholdne ager efterseet, som efter Mændenes skiøn kunde være 2 *tønder* og 3 Mæler agerland, men desuden 1 *tønde* sæde agerland, som Elven i sin vexstes overskyller, og saaledis een deel aar noget, andre aar intet, igien bekommes.

Kongelig Majestets Foget tilspurdte opsidderen at eftersom i gammel tid ikke paa Jorden saa meget saaet er, som nu befindes, efter siun, i ager land optoget, hvad avfling hand aarlig kunde viide sig at have haft.

Opsidderen Anders Ormberg svarede: at i mange aar har vaaret misvext og ellers samme aar naaet sæden igien andre aar meer, men i afviget aar fik hand ikke over 3 Mæle korn af hvær tyndes eller 10 Mæles udsæd, Sæden undtagen, som reignes med sæden 13 Mæler avfl af hvær tyndes eller 10 Mæles udsæd. Ellers forklarede hand aarlig at have maatte kiøbt korn til sin føde og sæd-Korn, og de fleste aar ikke naaet half aars føde, og ellers havde hand saavel som alle andre i Jøstedalen udj almindelighed, brugt furre- og alme-bark at tørke og male, og samme blant deris Korn Meel til brød forblandet.

Paa Fogdens spørmaal, hvad opsidderen kunde føde, svarede hand, at naaer hand af Jordens beholdne foer, høi og halm alleene skulle tage sine Creaturers føde, kunde ej meere fødes end 4 Kiør, 3 a 4 ung Fæe og 1 hest.

Hernest Hr Foget Harberg forrestillede at hvorvel det var øyensiunlig gaardens tagne skat at være over 14 deel, der er gandske borttaget, Saa dog i henseende til den gamle Matriculs formeld

[Fol. 154b]

om sæd og fødning, som den tid var angivet, og den nu angifne fødning og sæd, kunde gaarden ungefærlig blive staaende for hvis den forhen forskatted af.

Jordeireen hr. Christopher Munthe replicerede, at ihvorvel hand gierne ønskede gaarden uden aftag kunde blive bestaaende; Saa er det dog øyensiunlig befunden gaardens store skade ved Elvebrud, som aldrig staaer til forbedring, og skulle intet aftag skee, ej allene i henseende til den skade skeed er, men end og i henseene til den fahre, at gaarden fremdelis er undergiven saa farlig Elvebrud, der ej forrebygges kand, Saa befrøgte hand, som i sig self sandt vorde, at gaarden vill blive aldelis forladt og øde, hvorved hand ej allene maatte miste sin rettighed men end og skatterne betale til sin og Arvingers største skade. Alt saa henstillede hand det til Rettens skiøn, med paastand om et saa billig som forsvarlig aftag saavel for jværende som følgende tid som med god samvittighed for gud og den høje øvrighed forsvares kunde.

Hvornest Mændene skiønnede, at i det mindste kunde de med god samvittighed ej mindre affelde for denne gaards Ormberg tagne skade end i Skatten 12 *mark* Smør og ligesaa i landskylden 12 *mark* Smør. Samt af lendingen al advenant sc: 14 giedskind hvor efter denne gaard Ormberg, som ej tilforn har været aftaget, bliver i skatskyld 1 *pund* 12 *mark* Smør i landskylden ligesaa 1 *pund* 12 *mark* Smør,

i lending 34 giedskind, men tienden ligesom tilforn 1 Mæle Korn og 1 kalfskind. Hvorved denne gaards aftagsforretning er sluttet.

3.2 Åsen 21.8.1742

[Fol 155a]

Gaarden Aasen

Anno 1742 d: 21 Augustij har mand sig paa gaarden Aasen til grandskning og aftag indfundet med forindført Sjuns-Mænd.

Kongelig Majestets Foget forrestillede at gaarden Aasen efter 1666 Aars Matricul er anført at skatte af 1 løb 10 mark Smør, landskyld af 1 løb Smør 1 bukshind. Leeding 4 mark tallig 1 giedskind, tiende pr lod 2 Mæler Korn 1 kalfskind, beboes af Enken Anna Siursdatter Aasen.

Jordejeren Hr Christopher Munthe forregav efter hans Jordebog bemelte gaard Aasen at være i landskyld 1 løb Smør 1 bukshind med bøxel, som med Matriculen overeenstemmr.

Hernest blev grandsket den skade gaarden Aasen afviget Aar 1741 ved een u-formodentlig field-skreed er tilføyet, kommen fra høyeste field og nedgaaet lidet fra gaarden over gaardens slott i teiger og urd i den store Jøstedals Elv, hverken skade blef med snoer udmaalet, og befunden, som følger:

Af slotte markens begyndelse øverst fra, var bredden =	126 alen.
Breedden neden, til et stække u-frugtbar mark, var =	189 alen.
Lengden fra øverst til nederst i denne slotte mark var =	792[?] alen.
Hernest forbigaaet det stække u-frøgtbar Mark, hvor neden under slotte teigen hafde været, hvor skadens bredde øverst, var og	126 alen.
Breedden neden ved Elven	398 alen.
Lengden i denne Slotte-teig	360 alen.

Af forskrefen beskadigede Enge Mark kand intet blive forbædret, thi det er aldelis betekt af store steener eller steen-uhr, som aldrig kand røddes. Efter Mændenes skiøn kunde denne borttagne slotte-Mark i det mindste være fra 4 Nøeds foster. Ellers blev forklaret at af den store Jøstedals Elv har været udtaget 3de løe-slotter, nemblig 2 i stor Øyen og den 3^{die} tater Øyen kaldet, som aar efter andet er vorden borttaget udj en 10 af 20 Aar her fra at reigne, som Mændene sagde at være i ald sandhed og kunde efter deris skiøn ansees for 2 a 3 Nøds fosters vinter føde.

[Fol. 155b]

Kongelig Majestets Foget angaf efter den gamle Matricul gaarden at være anført at føde 10 Nøed og 1 hest og saæt 2 ½ tønne Korn.

Opsidderen Enken Anna Aasen blev af Fogden tilspurd hvad hun nu kunde føde og saae paa gaarden, hvortil hun svarede: af gaardens jndengierds høi og halm ikkun at kunde føde her efter forsvarlig 6 a 8 Nøed og 1 hest.

Hvad sig sæden angaaer, forklared Enken, at nogen ager, ved vandet som fuldte skreedene, var bleven beskadiget dog ej meere, end hun det i Aar igien har seet forbedret, som ved eftersiun ikke for nogen skade til aftag kunde ansees. Ellers sagde hun, naar hun hafde got fræd[?] korn, saaes ikkun 2 ½ tønne, til 3 tønner korn.

Enken forrestillede, at hendes Støels vej ved skreen er borttaget, saa at hun ikke kand komme til støelen med sine Creature eller naar de støels-beiter gaarden haft haver, formedelst hvor Jorden var fast er nu fra øverste field bare bratte og farlige field-svae, og foruden at ikke uden med alt for stor omkostning ved tømmer, steen og Jord, kunde gøres een gald, Saa kunde samme dog ey noget Aar bestandig blive, formedelst Sne-skreed, som mændene sagde, efter befarung, at vare sandhed. Og som Mændene forrestillede at det ikke muelig var for dem, formedelst gaaardens hiemme slottes u-liige situation, fieldhamrer, skoug bevoxenhed og deeels u-nyttig Mark, at kunde ved snoer udmaale Jordens jndengierds tilliggelse mod det borttagne, saa veedst de ej

[Fol. 156a]

bædre end at give deris skiøn hvor meget det borttagne kunde ansees mod det beholdne af Enge-Mark, hvilket efter deris nøyeste skiøn kunde ansees i det mindst for 1/5 del af gaardens slott eller Enge-Mark, og derfor formeent Jordens aftag at maatte blive 1 bukskind i landskylden og 18 mark smør aftag i skatten.

Men herimod Kongelig Majestets Foget saavel som Ejeren Hr Christopher Munthe forrestillede at dennem syntes Gaardens beholdning at være bædre end 4/5 parter mod det bortblefne og at aftaget ikke være 1/10 part kunde billiges, i henseende gaaardens agre ere beholdne og ikke er Elvebrud undergivne; Saa besluttede mændene ej mindre aftag at kunde skee for den erlidt skade end 12 mark Smør aftag i skatten og 2/3 bukskinds aftag i landskylden, samt aftag i leedingen al advenant namblig 8/15 mark tallig og 2/15 bukskind, men tienden, som tilforn at forblive.

Hvor efter denne gaard Aasen som ej tilforn har været aftaget, bliver i Skatskylden 1 løb – 6 mark Smør i landskylden 1 løb Smør 13 bukskind i leeding 3 7/15 mark tallig 13/15 bukskind, og tienden som tilforn pr. lod 2 Mæle korn 1 Kalfskind.

Hvorved denne gaards aftagsforretning er sluttet.

3.3 Bergset 21.8.1742

[Fol 156b]

Bersetter

Anno 1742 d. 21 Augustij har mand sig paa gaarden Berset til grandskning og aftag indfundet med forindført Syns-Mænd Kongelig Majestets Foget forrestilled at gaarden Berset efter 1666 Aars Matricul er anført at landskyld af 2 pund 12 mark Smør, at skatt af 2 pund 12 mark Smør leeding 6 mark tallig, tiende pr. lod 1 ½ Mæle 1 Skind. Beboes af jtzige opsidder Anders Andersen.

Jordejeren Hr. Christopher Munthe forregav efter hans jordebog *bemelte* gaard Berset at være i landskyld 1 *pund* 12 *mark* Smør 1 bukkskind med bøxel, som Matriculen formelder.

Her nest mand begav sig ud Skaden at efftersee og befandt at fra gaardens huuse 440 a: jmellem 2de field i et fieldskaar, Tuffte-skaar kaldet, har af den vidtbegrebne løstedals breede eller Jisfield sig nedtrengt det heele Jisfield førende for sig een u-trolig og u-beskrivelig mengde af store steene, deels som bierge store, hvilken Jisbreede kommer fra Norden og viiser mod synden til et field, høye Nipen kaldet paa hiinside Elven.

Denne forbemelte Jisbreede forklarede de Dannemænd Ole Grov 64 Aar gl: og Ole Bierch mod 70 Aar i deris ungdoms minde ikkun at have været paa dette stæd i tuffte skaaren øverst i den smaleste strube i tuffte skaaren øverst i fieldet, men trengt sig nu ned igiennem skaaren ned paa den slette Mark mod Elven, og paa en 10 Aars tid alleene til 100 fafner effter Rasmus Cronens forklaring sig nedttrengt.

Denne forbemelte Jisbreede paa dette stæd er i sin bredde neden paa sletten, hvor hun fører frem for sig alt hvad forrekommer (fra gaarden og frem effter – 840 *alen*, i hvilken destance ungefehr i mitten, anteignes her til observation, at een steen, som et bierg liggende ved tver-Elven eller een grov som kommer neden af fieldet under Jisbreen

[Fol. 157a]

og hiem effter til een anden stor steen er i tremmen eller bredden af Jisbreen beliggende, jmellem hvilche 2de steene er 97 *alen*, i hvilchen destance ned til stor Elven, som kommer vest fra fieldet, blef maalet fra een nu oplagt steen vahr lidet fra Elven og op til Jisbreens for sig førende steen, bierge, Jord og sand 30 *alen*, hvilket alt her saaledis er anført, for at mærke hvor meget denne Jisbreede i tilkommende aar eller der effter sig kunde nærme.

J vest tvers over Dahlen er af Jisbreen baade field og Mark øverst fra ned til Elven bedekket og kaldes store breen.

Fra Synden fremmen for fieldet høye Nipen kaldet har sig og nedtrengt mellem fieldene i Dahlen den Jisbreede, vetle dals breen kaldet.

Wed hvilche Jisbreer (der haver sin fæst i den store over alle field liggende Jisbreede eller Jisfield, som forklaret blev at være af 1 ½ Miils bredde og ellers til 5 Præstegield her i Sogns Fogderie sig strekkende, saasom Jøstedals, Lysters Hafsloe, Sogndals og Legangers Præstegielder, herforuden paa Nordre side strekkende sig til een deel Præstegielder i Sund- og Nordfiords Fogderier) Gaarden Bersets deels Slotte-Mark og ellers Fæbeiters, saasom Fæhaugen og Støelsbeiter er nesten gandske borte og for Menneskelig øyne ej formodes nogen tid meere at kunde blive bar eller komme til nytte.

Saaledis er nu denne gaard aldellis betagen sin Fæ-mark og støels-beiter.

Hernæst blef gaardens ager og Eng effterseet Først hvad ageren angaar, da stoed den endnu gandske grøn deels u-knopt og nyelig halde knopt sig, Saa at liden og deels ingen mad derudj var, som den strenge Kulde, hvilken Jisfieldet ved dets nærmelse ned i dalen mere nu end tilforn fører med sig, aarsager.

Eng-Marken af kulde fantes og ligesom af sterk skin u-frugtbar, Saa gandske lidet græs bevoxenhed paa denne gaard, som er mest myr jord, vastig[?] og kald, forrefantes.

[Fol. 157b]

Herforuden Sneeskreden i tvende gange udj 18 eller 20 Aars tid at reigne, hafd borttaget all gaardens huuse, som paa nye tuffter vare henflytted.

Opsidderen Anders Berset forrestillede her nest, at udj disse misvext Aaringer hafde hand ikke faaet saede Korn, men den ringe aufl hand haver nødt, hafde vaaret ligesom lette Korn eller avner, som deels med halm og deels med furre-bark har vaaret formalet til Meel og sammenblandet til livet at opholde, og at han kunde ej føde meere end 5 Nøed.

Kongelig Majestets Foget forrestilled, at i hvorvel gaardens tilstand er saa slet forrefunden, som anført er, kunde den dog ej gandske af Matriculen udelades, men henstilled til Retten hvad der af til letteste efter billighed kunde blive aftaget og til nogenledis bestandighed ansat for een taalelig skyld, hvormed Jordejeren Hr Christopher Munthe og var fornøyet, skiønt ej uden frygt, at den bliver Ødeliggende og u-breboet, dog i saa fald kunde den, som een Ød-gaard, blive de nærmeste Jorder Grov og Snetun (hvilke er liige misvext og farlighed af breens kulde og Snee-skreed undergivne som gaarden Berset) underlagt.

Hvor nest Mændene overvejed og beslutted at gaarden maatte aftages udj Skatten 1 *pund 12 mark Smør* i landskylden 12 *mark Smør* og 1 bukskind, i leeding 3 *mark* tallig i tiende pr lod 12 Mæle Korn og saaledis det høyeste denne Jord kunde staa for, hvad enten den bliver beboet eller som een Ød gaard andre Jorder undertaget i Skat 1 *pund Smør* og ligesaa i landskyld 1 *pund Smør*, leeding 3 *mark* tallig og tiend pr lod 1 Mæle og 1 Kalfskind.

Her ved denne gaards aftags forretning er sluttet.

3.4 Elvekrog 22.8.1742

[Fol 158a]

Elvekrog

Anno 1742 d. 22 Augustij har mand sig paa gaarden Elvekrog til grandskning og aftag indfundet med forindførte Syns-Mænd.

Kongelig Majestets Foget forrestillede at gaarden Elvekrog effter 1666 Aars Matricul er anført af skatskyld 1 *pund Smør* og i landskyld 1 *pund Smør*, i leeding 1 kalfskind. Tienden pr. lod 12 *mark* 1 kalfskind. Med forklaring intet aftag tilforn at være skeed.

Gaardens beboer var Siur Olsen.

Jordejeren Hr. Christophor Munthe forregav efter hans jordebog bemelte gaard Elvekrog at være i landskyld 1 *pund Smør* med bøxel, som Matriculen formelder.

Opsidderen Siur Olsen forklarede at kund saa 1 *tønde* Korn, men aufler intet, uden som avner, de hand med furre bark meel male tilsammen til livets ophold.

Hernest begav mand sig hen gaardens skade og dens beskaffenhed at efftersee.

Gaardens skade i sin strekning med snoer maalet ved Elven, var 320 *alen*, det beholdne 340 *alen* i lengde og 224 *alen* i bredden eller høyden saavit jnden gierds er.

Her efter øyensiunlig befandtes at Jisbreens nærgaaenhed og kulde aarsager denne gaards misvext, thi i ageren, som var nu skiødt i ax, var axene paa den side mod Jisbreen fra vesten gandske brune, og paa den anden side grønne, og var axene end ikke til den største del knept langt mindre nogen mad ikommen, som efter saa langt aarleden ikke kand ventes formedelst kulde og den sterke kolde vind daglig Jisfieldet puster af sig, og ved een Nats stille veyr bortfryser.

Denne gaards skade af Elvebrud, som fra Jisfieldet komme, kunde ikke maales, thi mand kunde ikke komme over Elven,

[Fol. 158b]

som gaar i mange greene, men efter befarung, sigtbarhed, og Mændenes nøyeste skiøn, var af gaardens Enge-Mark over den halve del af Elven bortskyldet og bortaget, som aldrig kand komme til rødning eller bædring igien, ikke eller formedelst kulde, nogen aufling af korn til føde, langt mindre til sæd, bekommes kand.

Jordejeren Hr. Christopher Munthe henstillede til Retten hvad aftag billigens skee kunde effter erlidt skade og beskaffenhed paa denne gaard.

Kongelig Majestets Foget ligesaa forrestilled at hand ikke med billighed kunde negte, at ji[?] denne Jord et billig aftag heylig fornødig, saafremt den skal blive beboet, og derfor samme til et billig aftag henstilled.

Mændene efter nøyeste overvejende gav deris skiøn at denne gaard maatte med ald billighed affledes eller aftages saavel i skat som landskyld 12 *mark Smør* hvor efter beholdningen bliver i skat 12 *mark Smør* og ligesaa i landskyld 12 *mark Smør*, for hvilcken skyld denne syntes den kunde staae, thi om den end ikke formeedelst misvext af Korn kunde blive beboet, var det dog formodentlig, at naar den een eller fleere af de andre nærliggende gaarde blev underlagt, til Øde gaard eller Enge slotter med sin udmark til beite, kunde den dog giøre skiel for 12 *mark Smør* leje, Mon skulle Jisfieldet med med[!] tiden, som synes, nærme sig, og overdekke den beholdne slotte Mark, da var ingen meere forhaabning at den kunde for noget blive skatskyldig. Thi anføres her aftaget som forbemelt i Skatten 12 *mark Smør* og i landskylden 12 *mark Smør*, leedingen al advenant ½ kalfshind. ang. tienden bliver ved beholdningen forklaret.

Hvor effter gaardens beholdning bliver i skatskylden 12 *mark Smør* i landskylden 12 *mark Smør*, leeding ½ kalfskind.

Ang: tienden veedst Mændene intet videre at skiønne med naar intet kand saaes eller aufles, det da falder af sig self samme resterer[?], undtagen kalfskindet, som i henseende til det neden af Jordene beholden er, fremdelis tilsvares.

Hvor ved denne gaards aftags forretning er sluttet.

3.5 Mjøver 22.-23.8.1742

[Fol. 159a]

Mielvær

Anno 1742 d. 22 og 23 Augustij har mand sig paa gaarden Mielvær til grandskning og aftag indfundet med forindførte Syns-Mænd.

Kongelig Majestets Foget forrestillede gaarden Mielvær efter 1666 Aars Matricul at være anført i skatshyld 2 løber Smør i landskyld 1 løb 1 *pund* Smør 1 huud, leeding 8 *mark* tallig og 2 giedskind, tiende pr: lod. 3 ½ *Mæle* korn 1 kalshind med forklaring intet aftag tilforn at være skeed.

Hr. Christopher Munthe, som størst lod Ejer angav sin ejendom i gaarden Mielvær at være af landskyld 1 løb Smør 1 huud.

Anna Aasen afg. Anders Aasens Enke ved hendes Søn Lage Andersen angav at eje 1 *pund* Smør er med Matriculens Jordebog overeenstemmende 1 løb 1 *pund* Smør 1 huud

Her nest denne gaards Eng og tilhørende blef tagen i øyesiun og befaret, og befandtes det ødliggende af samme gaard Hr. Christopher Munthe tilhørende efter Fogdens saavel som Ejerens angivende at være 1 *pund* Smør 1 huud i landskyld og i skatskyld 2 *pund* 17 5/11 *mark* Smør og Anna Aasens Ejendom i landskyld 1 *pund* smør og i skatten 1 *pund* 2 2/11 *mark* Smør.

Hvilcket øde brug ligger nærmest Jisbreen, som haver nærmet sig 20 *alen* nær de tomme eller øde staaende gaardens huuse, Hr Christopher Munthes part, som af folk var forladt for 4de aar siden samme Jisfield kommer ned fra det store Jisfield og tildekker den heele dal oven fra det eene field til det andet over nogle tusinde alens bredde, frem i tremmen, hvor det midt for gaarden efter instrument og gisning er over 140 *alen* høyt fører for sig fra grunden alt hvis det forrekommer af Jord og store steene som bierg, hvicket ikke er mindre forunderligt end u-begribeligt.

Denne Jisbreed haver efter siun og Mændenes forklaring overdekket alt gaardens slotte Mark, fæbeiter og stoels-beiter, i strekning hen ved ¼ Miil, hvilken strekning af fæbeiter end og der øvrige deel af gaarden Mielvær har vaaret lodtagen, og det lidet overblevne af den øde ager og Enge-mark, som Hr Christopher Munthe tilhøre,

[Fol. 159b]

og øde haver været, saaledis af den kulde, som staar af breen, bedervet, al der ej kunde være beholden før til et Nøeds foster, som saaledis nogle Aar forløben haver været og aar efter andet formindsket og aldels intet af det borttagne, af Elven og Jisbreen kand komme til nogen rødning eller forbædring.

Med det andet øde brug i Mielvær af 1 *pund* Smørs landskyld og i Skat 1 *pund* 2 2/11 *mark* Smør Anna Aasen tilhørende, haver fast liige beskaffenhed, som fornefnte øde part, saa at intet korn paa denne part kan komme til modenhed, thi det fandtes nu end ikke knept formedelst Jisfieldets fra sig givende kulde, saa det beholdne af denne part synes ikke at kand blive andet end til een øde gaards beite eller slott for de andre nærliggende Jorder, dog er een husmand paa denne part, nafnlig Knudt Mattiesen, som der haver huusdyr.

Endnu den i brug værende anpart i Mielvær effterseet, Hr Christopher Munthe tilhørende, beboes af Ole Ottesen, skylder i landskyld 2 *pund Smør* og skatter af 2 *pund 4 4/11 mark smør*.

Paa denne Jordpart fandtes ingen sigtbar skade, uden den felles udmark, som den store Jisbreed haver overdekket, ellers ligger dette brug uden for een stoer houg, som nogenledis forrekommer og møder den sterke og kolde vind, som Jisbreen puster fra sig.

Kongelig Majestets Foget forrestillede, at ihvorvel hand hafde øyensiunlig erfaret, at denne gaard Mielvær, der tilforn har bestaaet af 3de Mænds brug, er formedelst den skadelige Jis-breed eller bierg, der aar efter andet har tiltaget, saaledis bedervet, at de tvende brug er blevne øde, og efter sigtbar tilstand ej kand forbædres men forverres, hand ej andet kunde effter billighed aastaae, end at den i brug værende Jordpart maatte blive staaende fra den skyld den hid til har staaet, og hvad sig de tvende Øde parter angaar, da effterleden det forrefindes u-frugtbar, henstillede hand til Rettens retmessige skiøn, hvad enten det for noget eller intet kand bilve anseet.

[Fol. 160a]

Hvornest blef skiønnet at den første part af Mielvær som Hr. Christopher Munthe er tilhørende og ødeliggende skyldende i skat 2 *pund 17 5/11 mark Smør* og i landskyld 1 *pund Smør* 1 huud, maatte af Matriculen gandske udgaae, saavel for kongen som Ejeren og blive aldelis til intet.

Den Øde part, Anna Aasen tilhørende i landskyld 1 *pund Smør* og i skatskyld 1 *pund 2 2/11 mark Smør* blev skiønnet at nødvendig maatte aftages 20 *2/11 mark Smør* i skatten og i landskyld 18 *mark Smør*, og beholdningen der af at blive saaavel i skat som landskyld 6 *mark Smør*, i formodning de andre gaarder eller nærmeste Jorder, om ej vorde beboet, dem til underbrug antager.

Den 3de part i Mielvær Hr Christopher Munthe tilhørende, skyldende i skat 2 *pund 4 4/11 mark Smør* og i landskyld 2 *pund Smør*, syntes ved samme skyld uden aftag at maatte blive bestaaende.

Saaledis bliver denne gaards aftag,

i Skatskylden 1 løb 13 *7/11 mark Smør*,

i landskylden 1 *pund 18 mark Smør* 1 huud samt leednings og tiendens aftag effter proportion. Namblig aftaget af leedningen 5 *mark* tallig 1 giedskind af tienden 1 $\frac{3}{4}$ Mæle Korn $\frac{1}{2}$ kalfskind hvor effter denne gaards beholdning bliver

i Skatskyld 2 *pund 10 4/11 mark Smør*

J landskylden 2 *pund 6 mark Smør*

J leeding 3 *mark* tallig 1 giedskind

J tiende 1 $\frac{3}{4}$ Mæle Korn $\frac{1}{2}$ kalfskind

Hvorved og denne gaards aftagsforretning er sluttet.

[Avskrift etter tingboka.]

4 Haustting for Luster og Jostedalen 5.-7.11.1742

[Fol 182b]

Lysters og Jøstedals Skibbrede

Anno 1742 d: 5te 6te og 7 Novembris er holden almindelig Høst- Skatte- og Sage-ting for Lysters og Jøstedals Skibbredes Almue paa Dalsøren i Hr. Dominici Lemvigs jboende Huus, hvor Retten i Kongelig Majestets Foget ædle Annanias Christopher Harbergs nærværelse ...

[Andre saker 182b-184b]

4.1 Avtaksforretningane – godkjenning

[Fol. 185a]

Welærværdige Hr. Christopher Munthe lod ved Procurator Rodtvedt, som fremstilled sig for Retten, tilkiendegive at i anledning af den Kongelige allernaadigst udgangne skatte Forordning for jndeværende Aar 1742 dens 8 post, var hand beføyet at begiære at de passerede aftage under Votis[?] 20, 21, 22 og 23 Aug, sidstleden over effterskrefne gaarde i Jostedals Skibbrede Nemblig Ormberg, Aasen, Bersetter, Elvekrog og Mielvær, formedelst de bemlelte gaarder ved den nafnkundige og skadelige Jisbred samt Elvebrud tilføyede skade maatte nu siden Retten følgelig allerhøystbemelte forordnings allernaadigste fremsigende[?] vorde bekræftede og til den ende anvist de, over bemelte gaarders skade passerede forretninger, med begiær at samme som nu jnden Retten ordlydende, i Sex Mænds paahør Nafnlig Ole Bjerck, Rasmus Cronen, Halvar Espe, Christopher Bachen, Ole Wandberg og Claus Bruem, der befinder ved aftagene at have været Siuns og besigtelses Mænd, er bleven oplæst, maatte ved bemelte Sex Mænds forklaring, hvilche hand og til den ende fremstillede, *** bekræftet, saaledis, som forordningen det requirerer;

Herpaa fornefnste Sex Siuns Mænd svarede, at være gestændig den af dem med Sorenskrifveren forseiglede aftags forretninger, som for dem var oplæst og alt saavel[?] omstendigheder som aftaget for hver gaard tilsoed rigtig at være anført.

[Anna sak fol. 186a-187b]

[Avskrift etter tingboka.]

4.2 Tingsvitne om stoda på gardane i Krundalen og Mjølverdalen

[Fol. 187b]

For Retten fremstilled sig bøygde lensmanden for Jostedals Skibbrede Tøger Ottesen Snetun, og paa Almuens veigne af Jostedalen forrestillede, at nu i nogle Aar, formedelst den store Jøstedals Jisbred sig i dalen hafde nærmet var paa de gaarder i Crondalen kaldet Navnlig Grov, Snetun, Cronen, Hellegaard og Hougen, samt i Milværsdalen kaldet gaardene Faaberg, Lien, Mielvær, af Jisbredens Kulde, Kornet Aar efter andet bortfryset, at disse opsiddere iche i Aar og nogle Aar her tilforn have haft deris føde af deris Jorders aufl end sige samme til Sæd korn kundet nytte, hvilchet og den nærværende Jøstedals Skibbredes Almue Mænd sandede. Dette begiærede Comparenten Tøger

Snetun til et tingsvidnes erholdelse paa Almuens veigne Protocolleret og beskreven giort under Rettens forsegling.

[Avskrift etter tingboka.]

5 Brev frå futen til stiftsamtmannen 6.12.1742

Høyædle og Welbaarne Hr. EtatsRaad
Høy-gunstige Herre!

De passerede Af-tags Forretninger med hosføyede Tings-vidner over eendeel Gaarder udj Jostedahls og Tiugums Skibbreder, som ved Elve-brud og den Navn-kundige lis-breed, er tilføyet stor skade nestleeden Aar 1741; bliver her ved lagt til høy-gunstig attestasjon, samt formaaende recommandation og nedsændelse til det høylovlige RenteCammer Aller ydmygst insinueret; og da bemelte skade paa Korn om Høsten imedens, saavel det aars Korn Sæd, som høe, endnu stoe paa Marcken, og ey var bleeven indhøstet; alt saa er de i det under danigste haab, at effterdj een stor deel deraf, blev aldeelis borte og overskylt, saa bliver den ogsaa naadigst godtgiordt, skatterne effter aftags forretningerne for samme aar 1741, som skaden skeede, omenskiøndt aftaget ey føren indværende Aar er blevne forfattet og til den ende underdanigst udbede, At Welbaarne Herre med sin høyt formaaende paateigning, vilde herudj høy-gunstigst være dem behielpelig, og samme saaledis forestille, at Deris Anliggende, paa vedborend [?] sted kunde nyde Naadig approbation. Da ieg i øfrigt med største Sumission forbliver

Høyædle og Welb^m
H: EtatsRaad
Høygunstige Herres
Allerydmygst tiener
Harberg

Biordahl d 6^t Decemb. 1742

[omslag:]

Fra Fogden Ananias Christopher Harberg dateret d: 6. Decembr 1742 med Eendeel aftags forretninger over nogle gaarde af Jøstedahls og Tiugums Skibbrede, som af fieldskrede Elvebrud og Vandløb paa ager og Eng haver taget Skade.

Ankommen d: 18. Dec: og nedsendt d: 25. Dec.

[nr.] - 76 –

[Avskrift etter originalbrev.]

6 Saksførehavinga i Rentekammeret

6.1 Saksutgreiing frå Rentekammeret 12.9.1743

*Merk: avskrifta er ikkje korrekturlesen. Berre det som gjeld jostedalsgardane er teke med.
Saka gjeld i alt 21 gardar i Bergenhus amt, av dei 5 gardar i Jostedalen*

Stormægtigste Konge
Allernaadigste Herre!

Den forhen constituerede Stiftsamtmand over Bergens Stift Etatz Raad Lyhme, haver Tiid efter anden indsendt følgende af Rettens Middel tagne og af hannem self attesterede affældings forretninger, hvorefter eendeel Gaarder formedelst tilføiede Skade af Vandløb, Elvebrud og Fieldskreede ere anførte til aftag udj Skylden saasom

1. Efter den af Vedkommende Renteskriver forfattede bereigning med hoshæftede affældings forretninger Litra A ere 11 Gaarder udj Yttre og Indre Sogns Fogderie anseete til følgende aftag saasom

- 1) Gaarden Meel...
- 2) Gaarden Langeteig...
- 3) Bendedahl ...
- 4) Melland...
- 5) Fæten...
- 6) Eichen...

7) Ormberg skylder saavel i Skatt som Landskyld 2 *Pund* Smør, hvoraf er anseet til aftag 12 *mark*.

8) Aasen skyldende udj Skatt 1 løb 18 *mark* Smør og udj Landskyld 1 Løb Smør 1 Buckeskind, deraf er affældt i Skatteskyld 12 *mark* Smør og i Landskyld 12 *mark* Smør og i Landskyld 2/3 buckeskind.

9) Bersetter som skylder i Skatt 2 *Pund* 12 *mark* Smør og i Landskyld 1 *Pund* 12 *mark* Smør 1 Buckeskind, er affældt i Skatten 1 *Pund* 12 *mark* Smør og i Landskyld 12 *mark* Smør 1 Buckeskind.

10) Elvekrog skylder saavel i Skatt som Landskyld 1 *Pund* Smør hvoraf dend halve part nu er affældt.

11) og Gaarden Mielwær skyldende i Skatt 2 Løber Smør og i Landskyld 1 Løb 1 *mark* Smør 1 huud, er anseet til aftag i Skatteskylden 1 løb 13 7/11 *pund* Smør og i Landskylden 1 *pund* 18 *mark* Smør 1 huud.

af hvilcke foranførte aftage, de ordinaire Skatter efter bemelte Renteskriverens bereigning for et aar beløber 23 *Rdl* 83 *Sk*.

2. Efter bereigninge Litra B ere 7 Gaarder udj Sundhord og Hardanger Fogderie ligeleedis blevne affældte nemlig: [...]

3. En endog efter bereigningen Litra C udj Hardanger Fogderie, [...]

Dend for Norge allernaadigst udgangne Skatte Forordning, befaler iblandt andet, at de Gaarder som ved Vandløb eller Fieldskreede kommer til Skade, skal paa Vedkommendes egne ansøgning, syfnes og beskrives af sine Omstændigheder og Værdj imod det som af Jorden er bleven beholden, og aftaget beviises med et lovlig Tings Vidne af Amtmanden attesteret til nærmere Approbation, Og siden da saadant ved samtlig forommelte forretninger, som af den forhen Constituerede Stifamtmand Etatz Raad Lyhme ere attesterede, rigtig findes at være i agt taget,

Saa skulle Vi herved i allerdybeste underdanighed tilbede Os Eders Kongelige Mayestets allernaadigste Resolution, Om fornævnte 21 Gaarder, maae efter saadan beskaffenhed, udj Skylden aftages saameeget som i bemelte affældingsforretninger for en hver i sær findes anført og foran allerunderdanigst er forklaret, samt Skatterne deraf som aarlig i alt beløber 68 Rdl 73 Sk fra indeværende aars begyndelse og fremdeeles udj vedkomende fogders Regnskaber til Omdrag passere. Vi forbliver til Vor Død

Eders Kongelige Mayestets

allerunderdanigste og troepligtskyldigste Tienere.

Rentekammeret den 12te Septembr 1743

[+ca 10 signaturar]

Anlangende aftag udj skylden paa eendeel Gaarder udj Bergens Stift.

[Avskrift etter originaldokument.]

6.2 Kongeleg resolusjon 30.9.1743

Siden det med de fra Dend forhen Constituerede Stifamtmand Etatz-Raad Luhme indsendte Syfns- og Affældings-Forretninger beviises at disse udj Bergens Stifft beliggende 21^{te}Gaarder saaledis ved Elve-brud og Fieldskreed ere blefne beskadigede, at dend for hver Gaard i sær anførte Affældning nødvendig behøves, saa bevilge Vj Allernaadigst at samme Gaarder maae udj Skylden aftages, saasom de 11 Gaarder i Yttre og Indre Sogns Fogderie udj Skatten 5 Løber 2 Pund 21 Mark Smør og i Landskylden 4 Løber 2 Mark Smør 1 2/3 bukke-Skind og 1 17/54 Huud; De 7 Gaarder udj Sundhord og Hardanger Fogderie i Skatten 6 Løber 1 Pund 12 Mark Smør og i Landskylden 4 Løber 7 1/8 Mark Smør 4 35/96 Huud, ½ Tønde Korn og 1 5/42 Tønde Salt samt de øfrige 2de Gaarder i Hardanger og En udj Nordhord Fogderie udj Skatten 2 Løber Smør og i Landskyld 1 Løb Smør 2 Huuder; alt lige som denne Affælding for hver Gaard i sær findes anført, og kand Skatterne deraf fra dette Aars begyndelse og fremdelis udj vedkommende Fogders Regnskaber til afgang passere.

Friderichsborg Slott d 30te September A^o 1743

Christian R

[+ 4 signaturar]

[Avskrift etter Rentekammerets kopi.]

Merknad

Skanna kopiar av alle dokument ligg til grunn for avskrifta. Somt av dette er referert og sitert før. Det meste om avtaksforretninga på Bergset er noggrant attgjeve i Eide 1955. Laberg (1939 og 1944) har òg ein del mindre sitat og referat når det gjeld dei andre gardane, særleg Mjølver, men mindre presise. Avtaksforretningane er òg nemnde og refererte i ei rekkje andre arbeid, men då på grunnlag av avskriftene til Eide og Laberg og den mindre presise omtala til Matthias Foss (1802). Dei andre dokumenta i saka er tidlegare korkje omtala eller attgjevne.

Tingsvitnet frå november 1742 om stoda på gardane i Mjøverdalen og Krundalen var ikkje ein del av saka om avtaksforretningane, men vart teken med i saka av futen og stiftsamtmannen då dei sende avtaksforretningane ned til Rentekammeret for godkjenning.

Avtaksforretningane heng nært saman med to andre saker i 1742–43. Den eine galdt spørsmålet om skattefritak for dei ni gardbrukarar i fremre Jostedalen som tingsvitnet tok opp. Gardbrukarane følgde opp dette med ein supplikk datert 28.12.1742 som gjekk om stiftsamtmannen til Rentekammeret. Den andre nærskylde saka galdt ei 'naudhjelpsending' på 200 tønner korn som stiftsamtmannen sytte for å sende til Jostedalen våren 1743. Dokumenta i desse to sakene ligg føre i egne avskrifter.

Kjelder

1 og 2: Statsarkivet i Bergen, Stiftsamtmannen i Bergen, L.nr. 996 Brev frå geistlege 1737-1746

3 og 4: Statsarkivet i Bergen, Indre sogn sorenskriveri, tingbok I A 34, 1740-1743, fol. 153a-160a, 185a og 186a-187b.

Digital utg: http://www.arkivverket.no/URN:rg_read/30761/154?size=bigger&mode=0

5: Statsarkivet i Bergen, Stiftsamtmannen i Bergen, L.nr. 752: Brev frå futen i Indre og Ytre Sogn 1741-1742

6: Riksarkivet, Rentekammeret, Norsk relasjons- og resolusjonsprotokoll 1743, res.nr. 106.

Denne avskrifta: http://www.historielaget.jostedal.no/?page_id=1146 . Sjå der for nærare omtale og opplysningar om kjeldene og saka.

Litteratur

Eide, T. O. (1955). Breden og bygda. *Norveg. Tidsskrift for folkelivsgransking*, 1-42.

Foss, Mathias. (1802). Jostedalens kortelige Beskrivelse. *Magazin for Danmark og Norges topographiske, oekonomiske og statistiske Beskrivelse*, 2 (nr. 1), 1-44.

Laberg, Jon. (1939). Jostedal. Ei stutt utgreiding um bygdi og folket der. *Tidsskrift utgitt av Historielaget for Sogn* (nr. 10), 15-70.

Laberg, Jon. (1944). Jostedal. Ei stutt utgreiding om bygdi og folket der. *Tidsskrift utgjeve av Historielaget for Sogn* (nr. 11), 5-85.